

چکیده

به منظور ارزیابی امکان اهلی‌سازی گیاه دارویی- صنعتی و در حال انقراض آنقوزه (*Ferula assa-foetida*) آزمایش‌هایی در سه شرایط گلدان، عرصه و مزرعه طی سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ انجام گرفت. آزمایش گلدانی با هدف ارزیابی رویش و استقرار اولیه در واکنش به تاریخ و عمق کاشت به‌صورت فاکتوریل در قالب طرح کامل تصادفی، با ۵ سطح تاریخ کاشت و ۲ عمق کاشت (۲ و ۴ سانتی‌متر) در محوطه دانشکده منابع طبیعی دانشگاه فردوسی مشهد انجام شد. همچنین به منظور ارزیابی رویش در عرصه، کاشت بذره‌ای گیاه آنقوزه در عرصه‌های مرتعی روستای امام قلی شهرستان قوچان در ۴ جهت جغرافیایی (دامنه‌های رو به شمال، رو به جنوب، رو به شرق و رو به غرب) انجام گرفت و آزمایش مزرعه به منظور ارزیابی رویش و استقرار اولیه به صورت کرت‌های خردشده در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی با دو عامل تاریخ کاشت (کشت پاییزه و زمستانه) به عنوان کرت اصلی و کاربرد کود (بدون کود، کود گاوی در ۳ مقدار ۱۰، ۲۰ و ۳۰ تن در هکتار و کود اوره) به عنوان کرت فرعی در مزرعه تحقیقاتی دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد انجام شد. نتایج آزمایش گلدانی نشان داد که اثر تاریخ کاشت، عمق کاشت و اثر متقابل این دو بر رویش و استقرار معنی‌دار بود و بهترین شرایط کاشت در فصل پاییز در عمق ۲ سانتی‌متر بود. تأثیر جهت دامنه روی درصد رویش در عرصه بسیار معنی‌دار بود و شیب شمالی بهترین شرایط رویشی را برای بذره‌ای آنقوزه فراهم ساخت. در آزمایش مزرعه‌ای تاریخ کاشت زمستانه رویشی مشاهده نشد و تیمار کود فقط بر تعداد ریشه ذخیره‌ای و طول ریشه ذخیره‌ای آنقوزه اثر معنی‌داری داشت؛ بطوریکه بیشترین تعداد ریشه ذخیره‌ای در تیمار کود اوره و کمترین تعداد در تیمار ۱۰ تن در هکتار کود گاوی وجود داشت. همچنین در تیمار بدون کود بیشترین طول ریشه ذخیره‌ای و در تیمار کود اوره کمترین طول ریشه ذخیره‌ای وجود داشت. بطور کلی گیاه آنقوزه را می‌توان با توجه به شرایط تاحدی اهلی‌سازی نمود؛ محیط گلدان بهترین نتیجه و شیب شمالی عرصه در درجه دوم و در نهایت محیط مزرعه می‌تواند تا حدودی موفق باشد.

کلمات کلیدی: استقرار اولیه، آنقوزه، تاریخ کاشت، جهت دامنه، درصد رویش، عمق کاشت، کود.

تقدیم به آستان مقدس ثامن الحجج

امام رئوفم

عالم آل محمد (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم)

علی بن موسی الرضا (علیه السلام)

او که در تک تک لحظات دانشجویم آرامبخش جانم بود.

تقدیر و تشکر:

سپاس بی‌کران پروردگار یکتا را که هستی‌مان بخشید و خوشه‌چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت. خدای را بسی شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیبم ساخت؛ والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی بر بودنم. با تشکر فراوان از پدرم، او که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی ایستادگی را تجربه نمایم؛ به او که نمی‌دانم از بزرگی اش بگویم یا مردانگی، سخاوت، سکوت، مهربانی و... و با تشکر بی‌نهایت از مادرم، دریای بی‌کران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و وجودش برایم همه مهر. با تشکر از مهربان فرشتگانی که لذت و غرور دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه‌های یکتا و زیبای زندگیم را مدیون حضور سبز آنها هستم: خواهران و برادران عزیزتر از جانم.

بسی شایسته است از اساتید فرهیخته و فرزانه که همواره در طول تحصیل متحمل زحماتم بوده‌اند و وجودشان مایه‌ی دلگرمیم بوده است، تشکر کنم. از استاد فرزانه و دلسوز جناب آقای مهندس ملتی که زحمت راهنمایی این رساله را متقبل شدند، کمال تشکر و قدردانی را دارم؛ باشد که این خردترین، بخشی از زحمات ایشان را سپاس گوید. از استاد با کمالات و شایسته جناب آقای دکتر ناصری که در کمال سعه‌ی صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ ننمودند و زحمت مشاوره این رساله را بر عهده گرفتند، کمال تشکر را دارم. از استاد صبور و با تقوا، جناب آقای دکتر راستگو که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه‌ی مطلوب نمی‌رسید سپاسگذارم و با تقدیر و تشکر شایسته از آقایان مهندس احمدی، امامیان، بادینی، حسین‌زاده، حلمی، رحمتی و شوکتی که به جرأت می‌گویم بدون زحمات ایشان عملیات صحرایی پایان‌نامه کاری بس دشوار بود. با تشکر فراوان از دوستان و هم‌اتاقی‌های بسیار عزیزم که وجودشان شادی بخش و صفایشان مایه آرامشم است.

خداوندا عزیزانی دارم وجودشان آینه‌ی تمام‌نمای عشق، رسمشان معرفت و یادشان صفای دل

است، پس آنگاه که دست نیاز به سوی تو می‌آورند، پر کن از آنچه در مرام خدایی توست.